

Eğitici Gelişim Programları

Berna MUSAL (Eğiticilerin Eğitimi Kurulu adına)

Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Eğitimi Anabilim Dalı

Eğiticilerin Eğitimi Kurulu Üyeleri:

O.Dicle, H.Abacıoğlu, E.Akalin, S.Sarıoğlu, N.Atabay, A.Eisen, O.Kılınc, H.Özkan

ÖZET

Bu makalede çeşitli eğitici gelişim programlarının amacı, kapsamı, yöntemi ve Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde sürdürülen eğitici gelişim programları sunulmaktadır.

Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde eğitici gelişim programları Eğiticilerin Eğitimi Kurulu tarafından sürdürülmektedir. Eğitici gelişim programları, Eğitim Becerileri ve Probleme Dayalı Öğrenim kursları şeklinde iki aşamalı olarak organize edilmiştir. Her kurs dörder gün sürmüştür. Eğitim Becerileri 27 kez, Probleme Dayalı Öğrenim kursları 36 kez uygulanmıştır. 1997-2000 yılları arasında %37,4'ü diğer tıp fakültelerinden olmak üzere toplam 422 kişi Eğitim Becerileri kursuna katılmıştır. 1997-2001 yılları arasında 472 kişi Probleme Dayalı Öğrenim kurslarına katılmıştır. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesinde Probleme Dayalı Öğrenim kursları ve Taska Dayalı Öğrenim kursları devam etmekte ve eğitim yönlendiricilerine yönelik ileri düzeyde kurslar planlanmaktadır.

Anahtar sözcükler: Eğitici gelişim programı

SUMMARY

This paper describes the goals, contents, methods of several faculty development programs and faculty development programs of Dokuz Eylül School of Medicine. In Dokuz Eylül School of Medicine faculty development programs have being carried out by Trainers' Training Committee. Faculty Development program was organized as two consecutive courses on "Training Skills Course" and "Problem-based Learning Course". Each course lasted four days. Training Skills Courses and Problem-based Learning Courses were carried out 27 and 36 times respectively. A total of 422 teachers, 37,4% of whom were from other medical faculties attended Training Skills Course between 1997-2000. A total of 472 teachers attended Problem-based Learning course between 1997-2001. In Dokuz Eylül School of Medicine, Problem-based Learning courses and Task-based Learning courses are underway and new courses on advanced tutoring skills are being planned for the near future.

Key words: Faculty development program

Berna MUSAL

Dokuz Eylül Üniversitesi
Tıp Fakültesi
Tıp Eğitimi Anabilim Dalı
Tel: 2595959-2265
e-mail: bmusal@deu.edu.tr

Son yıllarda eğitimde ivme kazanan değişim ve gelişmelerin gereklerini yerine getirmek amacıyla tıp fakülteleri için yeni stratejiler belirleme zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Klasik eğitim yöntemleri yerini öğrenci merkezli, probleme dayalı, entegre, topluma dayalı, sistematik ve bilimsel araştırmalara, kanıtlara dayalı ve öğrencileri yaşam boyu öğrenmeye hazırlamayı hedef-

leyen bir eğitim yaklaşımına bırakmaya başlamıştır (1-3). Tıp eğitimindeki yenilik ve gelişmelere koşut olarak fakültelerde müfredat değişimi ve eğiticilerin eğitimine yönelik çalışmalar yoğunluk kazanmıştır. Dünya Tıp Eğitimi Birliği'nin 1988 Edinburgh bildirgesinde ve izleyen uluslararası tıp eğitimi konferanslarında eğiticilerin eğitiminin önemine dikkat çekilmiştir. Tıp fa-

kültelerinde eğitimcilerin eğitsel sorumluluklarının araştırma ve hizmetten daha az önceliğe sahip olduğu, eğitim becerilerinin geliştirilmesinin tıp eğitiminin geliştirilmesi için temel koşul olduğu ve eğitsel etkinliklerin ödüllendirilmesi, eğitime ilişkin performans ölçütlerinin tanımlanmasının gerekli olduğu belirtilmiştir. Tüm eğitimcilerin eğitim yöntemleri konusunda eğitilmeleri amacıyla eğitici gelişim programlarının düzenlenmesi önerilmiştir (4-6).

Özellikle müfredat reformu sürecine giren fakülterde öğretim elemanlarının eğitsel yönden gelişmeleri ön koşuldur ve değişimin temel bir bileşeni olarak eğitici gelişim programları gündeme gelmektedir. Kurumda kültürel bir değişim söz konusu olduğunda eğitimcilerin gelişimi önem kazanmaktadır. Eğitici gelişim programlarının bu değişim sürecinin bir parçası olması gerektiği düşünülmektedir (7-10).

Bu yazının ilk bölümünde çeşitli eğitici gelişim programlarının amacı, kapsamı, yöntemi, ve eğitici gelişim programlarına ilişkin öneriler literatür bilgisi şeklinde sunulmakta, ikinci bölümde ise Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde sürdürülen eğitici gelişim programları yer almaktadır.

Eğitici gelişim programlarının amaç ve kapsamı

Günümüz gereksinimlerine göre planlanan ve uygulanan eğitici gelişim programlarının hedefleri, kapsamı ve yöntemleri farklılıklar göstermektedir. Bazı eğitici gelişim programlarının tanımlanan amaçları aşağıda sunulmaktadır:

*Eğitcilerin eğitim bilgi ve becerilerinin gelişmesi ve eğitim programlarına katkılarının artması (11).

*Günümüzün tıp eğitimi ve sağlık hizmetlerindeki değişimlere yanıt vermesi, önceki deneyimlerin üzerine yapılandırılması ve eğitimcilerinin gelişen/değişen rollerine uyumlarını sağlayabilmesi (12).

Yukarıda tanımlanan amaçlar doğrultusunda eğitici gelişim programlarının kapsamında da değişiklikler görülmektedir. Eğitimcilerin daha iyi sunum yapmaları, küçük grup çalışmalarını kolaylaşturmaları amacıyla uygulanan tekniğe yönelik daha dar kapsamlı programların yanı sıra, fakülterdeki değişim sürecinin,

eğitim felsefesinin ve hedeflerinin paylaşılması, geliştirilmesi, eğitici ve öğrenci rollerinin irdelenmesine yönelik programlar da yürütülmektedir (11). Bazı fakülterde ülke bazında tıp eğitiminin durumu, çağdaş eğitim ilkeleri, müfredat gelişim süreci gibi genel hedeflere yönelik programlar uygulanmaktadır (12).

İlgili kaynaklar incelendiğinde eğitim programı reformu/revizyonu gerçekleştirilmeksizin eğitici gelişim programı uygulayan fakülte sayısının oldukça az sayıda olduğu, değişim sürecine giren fakültelerin hemen tümünde eğitici gelişim programlarının uygulandığı göze çarpmaktadır. Köklü bir değişim söz konusu olduğu zaman, örneğin eğitime bakışta yeni bir felsefe, yeni bir düşünce sistemi ve yöntemler gündeme geldiğinde eğitimcilerin bu değişimi tehdit edici bir etken olarak görmemeleri için bilgilendirilmeleri ve katılımlarının sağlanmasının gerektiği ve eğitici gelişim programlarının önem kazandığı belirtilmektedir. Örneğin, Probleme Dayalı Öğrenim (PDO) programı uygulamaya başlayan bazı fakülterde eğitici gelişim programlarının, olabildiğince fazla sayıda öğretim üyesine ulaşmak ve kişileri sürece katılım konusunda cesaretlendirerek PDO yöntemi ve programını anlayabilmeleri amacıyla uygulandığı belirtilmektedir (13-19).

Eğitici gelişim programlarının bazı fakülterde düzenli olarak uygulandığı, bazılarında ise başlangıç, proje aşamasında olduğu anlaşılmaktadır (11). En sık uygulanan eğitici gelişim programı başlıklarının temel eğitim becerileri, probleme dayalı öğrenim, senaryo yazımı, değerlendirme yöntem ve gereçleri olduğu görülmektedir. Fakülter kendi gereksinimleri doğrultusunda geri bildirim alma ve verme, kavram haritaları, öğrenme kuramları, modül hazırlama, bilişim teknolojisi gibi konularda programlar uygulamaktadır (11,20). Bazı eğitici gelişim programlarında mesleki akademik beceriler ve liderlik, yönetim ve yöneticilik becerisi gelişimine yönelik konulara yer verilmektedir (12,20-22).

Kullanılan Yöntemler:

Eğitcilerin eğitimi amacıyla:

*Uzman kişi veya ekiplerin eğitim vermek üzere davet edilmesi,

*Dış gözlemciler tarafından izlenmek ve değerlendirilmek,

*Diğer fakültelerin incelenmesi, eğitim programlarına katılm,

*Fakültenin eğitici gelişim ekibinin etkinlikleri (workshop, seminer, kısa kurslar, gözlem, danışmanlık) kullanılan başlıca yöntemlerdir (14-19).

Eğitücilerin eğitimi sürecinde uygulanması önerilen ve Weimer tarafından tanımlanan beş temel basamak aşağıda sunulmuştur (18):

1.Eğitücilerin kendi eğitici özelliklerini gözden geçirmeleri:

Eğitücilerin sunumlar, eğitim yönlendiriciliği gibi çeşitli eğitim etkinliklerindeki davranışlarının farkına varmaları amacıyla kendilerini gözleme ve yansıtmaları şeklindeki etkinlikler önerilmektedir. Bu amaçla kişilerin eğitim etkinlikleri sırasında video bantta kaydedilmesi, kendilerini izlemeleri ve ardından değerlendirmeleri sağlanabilir.

2.Diğer kişilerin düşüncelerinin dikkate alınması: Eğitim emek gerektiren bir süreç olduğu için kişilerin kendilerini tarafsız şekilde değerlendirmelerinin güç olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle eğitücilerin diğer eğitici ve öğrencilerin görüş ve düşüncelerinden yararlanmaları önerilmektedir. Bu amaçla, diğer eğitücilerin eğitim etkinliklerini gözlemleyerek eğitici yaklaşımına ve kullanılan yöntemlere ilişkin yaptıkları değerlendirmeler ve öğrenci geri bildirimleri kullanılabilir.

3.Değişiklikler hakkında karar verilmesi: Eğitücilerin kendi özelliklerini gözden geçirerek, meslektaşları ve öğrencilerden gelen geri bildirimleri değerlendirerek neyi ve nasıl değiştireceklerine karar vermeleri gerekmektedir.

4.Uygulama: Eğitici karar verdikleri değişiklikleri yerine getirme planları yapmalıdırlar.

5.Değişikliklerin değerlendirilmesi: Değişikliklerin değerlendirilebilmesi amacıyla video kayıtlar incelenebilir, diğer eğitücilerin gözlemlerinden, değerlendirmelerinden ve öğrenci geri bildirimlerinden yararlanılabilir.

PDÖ programı uygulayan fakültelerin eğitici gelişim programı örnekleri:

PDÖ programı uygulayan fakültelerde eğitici, eğitim yönlendiriciliği, senaryo yazarlığı, sunum yapma, beceri eğitiminde yetiştiricilik gibi çok farklı roller üstlenmektedirler. Eğitim yönlendiricilerinin PDÖ oturumlarında öğrencileri bilgi sınırına getirici sorular sorma, problemle ilişkili temel ve klinik bilgilerin öğrenilmesine yönelik öğrenme hedeflerinin çıkarılmasını kolaylaştırma, grup dinamiklerini gözleme ve kolaylaştırma gibi işlevleri vardır. Eğitcinin öğrenme sürecinde kontrolü ağırlıklı olarak öğrenciye veren öğrenci merkezli eğitimi benimsemesi gerekmektedir. PDÖ programında öğrenciler öğrenme hedeflerini eğitim yönlendiricisinin küçük yönlendirmeleriyle kendileri belirlerler ve kendi öğrenme hızlarını ayarlarlar. Eğitim yönlendiricisi olmak pek çok eğitici için değişim gerektirir. Eğitücilerin bu rollere/değişime hazırlanabilmesi amacıyla PDÖ programı uygulayan ve PDÖ yöntemini kullanan fakültelerde eğiticiye yönelik eğitim programları uygulanmaya başlamıştır (14-20).

***Dalhousie Üniversitesi:**

1996 yılında müfredatın klasik eğitimden PDÖ'ye dönüştürülmesiyle birlikte eğiticiye yönelik eğitim çalışmaları başlatılmıştır. Tıp eğitimi birimi ve müfredat komitesi üyeleri yeni programı açıklamak ve kuşkululara yönelik literatür bilgisi vermek üzere bireyler ve gruplarla toplantı yapmışlar. Bölüm başkanlarına PDÖ'yü tanıtmak ve müfredat değişimi için desteklerini sağlamak amacıyla mini workshoplar düzenlenmiş. PDÖ uygulayan diğer deneyimli fakültelerden uzman eğitici workshop ve seminerler vermişler. Müfredat komitesi üyeleri ve diğer eğitici Harvard, McMaster, New Mexico ve Sherbrooke gibi farklı PDÖ programlarını yerinde incelemişler. Daha sonra başlatılan eğitici gelişim programında, PDÖ'ye geçiş çalışmaları kapsamında eğitim yönlendiricilerine yönelik olarak PDÖ tanımı, ilkeleri, basamakları ve PDÖ canlandırmasını içeren 1.5 günlük program uygulanmış. Modül öncesi eğitim yönlendiricilerine yönelik bilgilendirme toplantıları, PDÖ oturumlarının değerlendirildiği haftalık eğitim yönlendiricisi toplantıları, modül sonu değerlendirme toplantıları ve öğrencilerden alınan geri bildirimler eğitici gelişim programı kapsamında değerlendirilmiştir (23).

***Harvard Tıp Fakültesi:**

Harvard Tıp Fakültesi'nde 1985'te bir grup öğrenciyeye yönelik olarak başlatılan PDÖ programı 1987 yılında tüm öğrencilere uygulanmaya başlanmıştır.

Yeni eğitim yönlendiricilerine yönelik iki saatlik tanıtım programında PDÖ ilkeleri sunulmakta, ardından 5-8 yeni eğitim yönlendiricisi, deneyimli bir eğitim yönlendiricisi ile PDÖ oturumunu canlandırmaktadırlar. Tüm eğitim yönlendiricileri için öngörülen hedeflerin, eğitim programı, yöntemlerinin, materyalinin tanıtıldığı modül hazırlık toplantısı ve haftalık eğitim yönlendirici toplantılarının yanı sıra bir uzman eğitici tarafından yeni eğitim yönlendiricilerinin gözlem ve geri bildirimli eğitici gelişim programları kapsamında değerlendirilmektedir (17).

***Maastricht Üniversitesi :**

Katılımcıları PDÖ konusunda bilgilendirmek amacıyla PDÖ canlandırmaları, küçük grup tartışmaları, kısa sunumlar, canlı veya videoya kaydedilen gösterimler içeren iki günlük program uygulanmaktadır. Üç hafta sonra eğitim yönlendiricileri için gerekli olan becerilerin geliştirilmesi amacıyla canlandırmalar, olası sorunlara yönelik tartışmaları içeren iki günlük program uygulanmaktadır(16, 18, 20).

***Ben Gurion Üniversitesi:**

Ben Gurion Üniversitesinde eğitici gelişim programı geniş kapsamlı ve aşamalı olarak uygulanmaktadır. Eğiticilerin davranışlarının kurum amaçlarına göre değiştirilmesini hedefleyen iki günlük uyum kursunda, ideal bir tıp fakültesini tanımlamaya ve fakültenin müfredatı ile karşılaştırılmasına yönelik küçük grup çalışmaları kullanılmaktadır. Öğrenim hedeflerinin belirlenmesi, eğitim yöntemlerinin ve uygun değerlendirme yönteminin seçilmesi gibi konuları içeren üç günlük temel eğitim becerileri programının ardından eğitim yönlendiricilerine yönelik PDÖ kursları uygulanmaktadır. Özel eğitim becerilerinin geliştirilmesine yönelik eğitici gelişim programlarının yanı sıra eğitimde lider özelliği taşıyan kişilere yönelik liderlik gelişim programları sürdürülmektedir. (20,22).

***Toronto Üniversitesi:**

İki günlük eğitici gelişim programı kapsamında, yeni

eğitim yönlendiricileri, PDÖ konusunda deneyimli bir eğitim yönlendiricisi tarafından yönlendirilen oturumlara öğrenci rolünde katılmakta ve daha sonra PDÖ canlandırmalarında eğitim yönlendiriciliği yapmaktadırlar (20).

***Mc.Master Üniversitesi:**

Mc. Master Üniversitesinde kapsamlı ve aşamalı eğitici gelişim programları uygulanmaktadır. Tıp Fakültesine yeni gelen eğiticiler, iki günlük uyum kursunda PDÖ oturumlarına öğrenci rolünde katılmaktadırlar. Ek olarak öğrenme hedeflerinin, senaryoların hazırlanması ve PDÖ değerlendirme yöntemleri konusunda bilgi edinmektedirler. Daha sonra yılda iki kez uygulanan iki günlük PDÖ kurslarına katılmaktadırlar. Bu kurslarda katılımcıların eğitim yönlendiricisi rolünü anlamaları ve deneyim kazanmalarını amaçlayan PDÖ canlandırmaları kullanılmaktadır. Eğiticilerin klinik eğitimindeki kolaylaştırıcı ve değerlendirici rollerini anlamalarına ve kliniklerde kullanılacak eğitim stratejilerin tanınmasına yönelik iki günlük klinik eğitim kursları uygulanmaktadır. Eğitimde lider özelliği taşıyan kişilere yönelik olarak liderlik gelişim programları uygulanmaktadır (15).

Eğitici eğitimi programlarının etkinliğinin değerlendirilmesi:

Eğitici gelişim programlarına ilişkin çok sayıda makaleye rastlanmasına karşın programların etkinliğine yönelik araştırma sayısının çok az olduğu görülmektedir. Bu çalışmaların çoğunun katılımcı hoşnutluğu/doyumunu değerlendirme kapsamında kaldığı, bilişsel öğrenme ve performansa yönelik etkilerin araştırıldığı çalışmaların çok az olduğu anlaşılmaktadır. Programların uzun süreli etkilerini araştıran araştırma sayısının yok denecek kadar az olduğu belirtilmektedir. Kontrol ve karşılaştırma gruplarının oluşturulmasındaki güçlükler, örneklem gruplarının küçük olması, eğiticilerin performanslarının değerlendirilmesindeki sorunlar eğitici gelişim programlarının değerlendirilmesindeki başlıca güçlükler olarak tanımlanmaktadır (11,12).

Eğitim programlarına yönelik olarak katılımcıların sözlü ve yazılı geri bildirimlerinin alınmasının prog-

ramların geliştirilebilmesi açısından gerekli olduğu belirtilmektedir. Katılımcıların performanslarındaki değişimin değerlendirilmesi amacıyla çeşitli kantitatif ve kalitatif yöntemler önerilmektedir (24-26).

Eğitici gelişim programları için öneriler:

Eğitici gelişim programlarına ilişkin belirtilen başlıca öneriler aşağıda sunulmaktadır:

- Kapsayıcı olmalı, hedefleri genişletilmeli ve çalışan kurumun özelliğine göre yapılandırılmalı,
- Fakülte öğretim üyelerinin gereksinimlerine yanıt verecek şekilde planlanmalı
- Çeşitli eğitim yöntemleri kullanılmalı,
- Değerlendirme çok yönlü ve objektif olmalı,
- Ortaklıklar, işbirlikleri geliştirilmeli,
- Sürekli olmalı ve kurumsallaşmalı,
- Yönetmelik ve mali destek sağlanmalıdır (11,12).

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİNDE EĞİTİCİ GELİŞİM PROGRAMLARI

Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde 1996 yılında başlatılan PDÖ programına geçiş çalışmaları kapsamında eğitici gelişim programlarının gerekliliği gündeme gelmiştir. Bu amaçla yurt içi ve dışından konuk eğiticilerin uyguladıkları çeşitli eğitim programları, panel ve konferanslarla sağlanan yoğun bilgi akışının yanı sıra, öğretim üyeleri literatür araştırarak, yurt dışı gözlemlerini paylaşarak bilgi birikimi sağlamışlardır. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Eğiticilerin Eğitimi Kurulu tarafından ilk aşamada temel eğitim becerisi kazanımına yönelik olarak Eğitim Becerileri Kurs Programları düzenlenmiştir (27). Aktif eğitim felsefesi, katılımcı eğitim yöntemleri, yeterliliğe dayalı eğitim ilkeleri, değerlendirme ilke ve yöntemleri ve grup dinamiklerine ilişkin bilgi ve beceri elde edilmesini hedefleyen 27 kurs programıyla %37.4'ü fakülte dışından olmak üzere 422 kişiye ulaşılmıştır. İkinci aşama olarak 1997-98 eğitim yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesinde PDÖ temelinde yapılandırılan aktif eğitim programının uygulanması nedeniyle PDÖ ilke ve uygulamalarını içeren kurslar planlanmış ve uygulamaya başlanmıştır (28). 1997-2001 yılları arasında 36 kurs programıyla %30.2'si fakülte dışından olmak üzere 472 kişiye ulaşılmıştır. Kliniklerde PDÖ

programının devamı olarak başlatılan Taska Dayalı Öğrenim (TDÖ) programı nedeniyle Eylül 2001'den itibaren TDÖ felsefesi, gereç ve yöntemlerine ilişkin TDÖ kurslarına başlanmıştır. 6 TDÖ kursuyla Kasım 2001'e dek 85 kişiye ulaşılmıştır.

Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi bünyesinde Eğiticilerin Eğitimi Kurulu etkinliği şeklinde sürdürülen kurs programlarına ilişkin bilgi aşağıda sunulmuştur:

Eğitim Becerileri Kurs Programı:

Eğitim Becerileri Kurs Programı, Johns Hopkins Üniversitesi ve Sağlık Bakanlığı işbirliğiyle 1993 yılından bu yana ortaklaşa yürütülen bir proje kapsamında eğitici eğitimi programlarında eğitim alan ve daha sonra aynı projede uzman eğitici olarak çalışan kişi (BM) tarafından proje kapsamında sürdürülen kursların içeriğinden yararlanılarak fakülte gereksinimlerine göre planlanmıştır. Dört kurs programı, programı hazırlayan eğitici ve adı geçen projede eğitici olarak çalışan iki konuk öğretim üyesi tarafından uygulanmıştır. Daha sonra Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesinden bu kurs programlarına katılan iki eğiticiyle birlikte üç kişilik bir ekip tarafından programlar sürdürülmüştür.

Eğitim Becerileri kurslarının amacı katılımcıların eğitim becerileri konusunda yeterlilik kazanmaları olup, aktif eğitim felsefesi, eğitim terminolojisine giriş, olumlu eğitim ortamı sağlama, görsel işitsel araçların etkin kullanımı, katılımcı eğitim yöntemleri, küçük grup çalışmalarının kolaylaştırılması, büyük gruplarda katılımcı eğitim yöntemlerinin kullanımı, klinik eğitimde gösterim ve yetiştiricilik ilkeleri, aktif eğitimde değerlendirme ilke ve yöntemleri, bilgi ve beceriye dayalı değerlendirme gereçlerinin hazırlanması, grup dinamikleri, sunum planı gibi konuları içermektedir. Bu kursların fakülte öğretim üyelerini aktif eğitime geçiş sürecine hazırlama açısından yarar sağladığı düşünülmektedir.

Dört günlük programın ilk günü tanışma ve beklentilerin belirlenmesi ile başlamakta, ardından kursun amaç ve öğrenim hedefleri ile beklentiler karşılaştırıla-

rak kurs programının çerçevesi netleştirilmektedir. Kursta yer alan konu başlıkları ile ilgili sorulardan oluşan kurs öncesi soru formu isim belirtmeksizin doldurularak toplanmakta, kurs öncesi grup performans çizelgesinde sorulara verilen doğru yanıtlar işaretlenerek kuramsal açıdan hangi konuların desteklenmesi gerektiği, hangi konulara daha az süre ayrılması gerektiği grupla paylaşılmaktadır.

Kurs programında yer alan konu başlıklarıyla ilgili bilgi aşağıda sunulmuştur:

Klinik eğitime yaklaşım konusunda; Tıp eğitiminin amacı, ilkeleri, aktif eğitim felsefesi, beceri eğitimi ile ilgili temel kavramlar, aktif eğitimde eğitici ve öğrenci rolü tartışılmış, ayrıca konu içinde yer alan kavramlarla ilgili küçük grup çalışması uygulanmıştır.

Olumlu eğitim ortamı başlıklı bölümde; Yetişkinlerin öğrenme prensipleri ve beklentileri, sözlü, sözsüz iletişim teknikleri, geri bildirim ve ilkeleri, eğiticinin eğitim öncesi yapması gereken ön hazırlıklar ve eğitim ortamını olumlu bir şekilde sürdürebilmesi için eğitim strası ve sonrasında uygulaması, dikkat etmesi gereken noktalara ilişkin öneriler gözden geçirilmiştir.

Görsel işitsel araçların kullanımı başlıklı bölümde; Saydam, slayt, yazı tahtası hazırlama teknikleri ve kullanımına ilişkin öneriler tartışılmış ve küçük grup çalışması uygulanmıştır.

Katılımcı eğitim yöntemlerine ayrılan bölümde; Bir sunumun giriş, gövde, özet bölümünde kullanılacak katılımcı yöntemler, soru sorma teknikleri, küçük grup çalışmalarının kullanımı, büyük sınıflarda katılımcı yöntemlerin uygulanmasına ilişkin öneriler gözden geçirilmiştir. Sunuma farklı giriş yöntemlerinin (canlandırma, beyin fırtınası, olgu çalışması vb) ve aktif özet yöntemlerinin kullanıldığı grup çalışmaları uygulanmıştır.

Değerlendirme ilkeleri ve gereçlerinin kullanımı başlıklı bölümde; Aktif eğitimde değerlendirme ilkeleri ve yöntemleri, bilgi ve beceriye dayalı değerlendirme gereçlerinin hazırlanması konuları tartışılmış ve beceri eğitiminde kullanılan eğitim rehberlerinin hazırlanmasına ilişkin grup çalışması uygulanmıştır.

Demonstrasyon ve klinik eğitimde yetiştiricilik konularına ayrılan bölümde; Bir becerinin etkin şekilde gösterimi, model kullanmanın önemi, beceri eğitiminin ilkeleri gözden geçirilmiş, bir becerinin gösterimi ve uygulanması ile ilgili grup çalışması uygulanmıştır.

Grup dinamikleri başlıklı bölümde; Eğitim gruplarında gözlenebilen davranış biçimleri tartışılmış ve bu amaca yönelik uygulama yapılmıştır.

Sunum planı başlıklı bölümde; Etkin bir sunumun hazırlanmasında göz önüne alınması gereken noktalar, sunum planının hazırlanması ve eğitici notlarının kullanımına ilişkin önerilerin ardından katılımcılar ikili veya üçlü gruplara bölünerek katılımcı bir sunum planı hazırlamışlardır. Kursun son gününde grup sunumları ve sunumların değerlendirilmesi yer almıştır. Gruplar 20 dakikalık süre içinde istedikleri bir konuyu katılımcı yöntemler kullanarak sunmuşlardır. Grup sunumlarının ardından, sunum sırasında amaç ve öğrenim hedeflerinin açıklanması giriş, gövde ve özet bölümünde çeşitli, katılımcı yöntemlerin kullanılması, içeriğin amaç ve öğrenim hedeflerine uygun ve anlaşılır olması, görsel işitsel araçların kullanımı, sözlü, sözsüz iletişim tekniklerinin kullanımı ile ilgili olarak sunum grubuna eğitici ve katılımcılar tarafından sözlü geri bildirim verilmiştir. Sunum yapan her birey için ayrıca yazılı geri bildirim toplanmıştır.

Kurs içeriğinde sürdürülen kuramsal konuların olabildiğince katılımcı yöntemlerle uygulanmasına özen gösterilmiş, beceride yeterliliğe ulaşılması amacıyla grup çalışmaları uygulanmıştır. Sabah ve öğleden sonraki bölümlerin öncesinde ve grubun gereksinimi olduğunda aralarda grup iletişimini güçlendirme, ortamı rahatlatma ve enerjiyi arturmaya yönelik çeşitli ısınma egzersizleri kullanılmıştır. Bölüm sonlarında eğitici görevini üstlenen kişiler için katılımcılardan yazılı geri bildirim alınmıştır. Eğiticilerin gelişimi açısından geri bildirim formlarının son derece yarar sağladığı düşünülmektedir. Her günün sonunda günün eğiticiler, katılımcılar ve eğitim açılarından değerlendirilmesi sağlanarak programın gereksinimlere göre şekillenmesi hedeflenmiştir. Kurs bitiminde konu başlıkları ve kursun geneliyle ilgili yararlanım düzeyleri, görüş ve öne-

rilerin belirlenmesi amacıyla yazılı ve sözlü geri bildirim alınmıştır.

PDÖ Kurs Programı:

1997-1998 öğretim yılında PDÖ temelince dayanan aktif eğitim programının yürürlüğe girmesiyle birlikte eğitim yönlendiricilerine yönelik ikinci kurs programı gereksinimi ortaya çıkmıştır. Bu amaçla fakülte öğretim üyeleri arasından PDÖ konusunda yoğunlaşmış, deneyim kazanan öğretim üyelerinden oluşan bir ekiple dört günlük kurs programı oluşturularak başlatılmıştır.

Bu program, PDÖ tanım, ilke ve basamakları, grup dinamikleri, değerlendirme ilkeleri ve gereçleri, senaryo yazımı ve PDÖ uygulamalarını içermektedir.

Kursun ilk günü, tanışma, beklentiler ve amaç, öğrenim hedeflerinin netleştirilmesinden sonra kurs içeriğine yönelik olarak hazırlanan kurs öncesi soru formu uygulanmıştır. Kurs öncesi soru formuyla grubun genel performansı belirlenerek, katılımcılarla paylaşılmıştır.

PDÖ tanım ve ilkeleri, eğitici ve öğrenci rolü, PDÖ basamakları gözden geçirilmiştir. Eğitici ve öğrenci rolünün tanımlanmasına yönelik grup çalışması yapılmış ve konu, soru yanıt formunda işlenmiştir.

Grup dinamikleri başlıklı bölümde, gruplarda gözlenebilen davranışlar örneklenmiş, eğitim grubunun gelişim evreleri tartışılmış ve her PDÖ canlandırmasının ardından grup dinamiklerine ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır.

Değerlendirme başlıklı bölümde, PDÖ'de geri bildirim ve değerlendirme yöntemleri gözden geçirilmiş ve örnek olarak verilen farklı özelliklerdeki değerlendirme formlarının tartışıldığı grup çalışmaları yapılmıştır.

Senaryo yazım ilkeleri ve yöntemleri tartışıldıktan sonra senaryo yazımı amaçlı grup çalışması uygulanmıştır. Katılımcılar öngörülen amaç ve öğrenim hedeflerine yönelik senaryo hazırlamış ve sunarak tartışmışlardır.

PDÖ uygulamaları için katılımcılar iki gruba bö-

lünmüş ve gruplar sırayla eğitim yönlendiricisi ve öğrenci rolünü üstlenerek kurs için hazırlanan iki senaryo canlandırılmıştır. Eğitim yönlendiriciliği bir oturum boyunca grup üyeleri arasında sırayla değişmiş, grup üyelerinden biri eğitim yönlendiriciliği yaparken diğerleri kurs programında eğitici ekipte görev alan deneyimli bir eğitim yönlendiricisi ile geri bildirimleri paylaşmıştır. Bu şekilde eğitimciler hem eğitim yönlendiricisi, hem de öğrencinin rolü, görevi ve uygulamalarını yaşama olanağı sağlanmıştır. Oturumlar bittikten sonra içerik ve sürece ilişkin tartışma başlatılmış, bu şekilde yöntem ve grup dinamiklerinin gözlemine ilişkin paylaşımlar sağlanmıştır. Kursun son günü sabahı katılımcılar Dönem I, II veya III öğrencilerinin PDÖ oturumlarına gözlemci olarak katılmış ve bu oturumlar öğleden sonra içerik ve süreç yönünden büyük grupta tartışılmıştır.

Son aşama olarak klinik eğitimde PDÖ programının devamı olarak başlatılan TDÖ programı nedeniyle Eylül 2001'den itibaren bir günlük TDÖ Kursları başlatılmıştır.

TDÖ Kurs programı tanışma, beklentiler ve amaç/öğrenim hedeflerinin belirlenmesiyle başlamakta, TDÖ felsefesi, tanım ve ilkeleri, eğitici ve öğrenci rolünün tartışıldığı katılımcı bir sunumla devam etmektedir. Daha sonraki bölümde Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dönem IV ve V eğitim programının hazırlanma süreci ve tanıtımını içeren sunum yer almaktadır. TDÖ'de kullanılan klinik çalışma rehberleri, olgu izlem dosyaları, uygulama karneleri gibi eğitim gereçlerinin kullanım amaçları ve özellikleri tartışılmakta, örnek bir task programı üzerinden task işleyiş basamakları gözden geçirilmekte ve değerlendirme oturumlarına ilişkin öneriler paylaşılmaktadır.

Sonuç olarak Eğitim Becerileri Kurs programıyla aktif eğitime geçişte eğitimcilerin sahip olması gereken temel bilgi ve becerilere ulaşılması hedeflenmiştir. Bu kurslara katılan ve eğitim yönlendiricisi olması planlanan öğretim üyelerine ikinci aşama olarak Probleme Dayalı Öğrenim Kursları başlatılmıştır. Bu kurslarla PDÖ ilkeleri ve yöntemine ilişkin kuramsal bilginin yanı sıra, PDÖ canlandırmalarıyla beceri kazanımı da

hedeflenmiştir. Eğitim gruplarında gözlenebilen içerik ve süreklilik davranışları daha yoğun biçimde ele alınmış, eğiticinin gözlemlerinde elde edilebileceği veriler, bu verilerin birey ve gruplara etkisi, eğitim gruplarının evreleri ve eğitici için önerilen yaklaşımlar tartışılmıştır. Bu tartışmaların büyük bölümü PDÖ canlandırılmalarının ardından oturumlarda yaşanan veriler kullanılarak gerçekleştirilmiştir. TDÖ kurslarında klinik eğitimde görev alan eğiticilerle, TDÖ felsefesi, ilkeleri, eğitici ve öğrenci rolü, klinik eğitimde müfredat yapılanması ve TDÖ gereç ve yöntemlerine ilişkin bilgi paylaşımı hedeflenmiştir.

Uygulanan kurs programlarının yanı sıra dönem ve modül kurulları tarafından, halen eğitim yönlendiriciliği yapan kişilere yönelik sürdürülen modül hazırlık toplantısı ve haftalık değerlendirme toplantıları ile deneyimler paylaşmakta, bilgi alışverişi sağlanmakta, öğrencilerle ilgili gözlemler tartışılmaktadır. Bu toplantılar eğitim yönlendiricilerine modülle ilgili içerik bilgede yoğunlaşma, ortaya çıkan öğrenme hedeflerini karşılaştırma ve eğitim yöntemlerini geliştirme ve standardize etme olanakları sağlamaktadır. Düzenli olarak sürdürülen hizmet içi eğitim niteliğindeki modül hazırlık ve değerlendirme toplantılarına gereksinimler doğrultusunda Eğiticilerin Eğitimi Kurulu üyelerinin katılımları sağlanmaktadır. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesinde Probleme Dayalı Öğrenim kursları ve Taska Dayalı Öğrenim kursları devam etmekte ve eğitim yönlendiricilerine yönelik ileri düzeyde kurslar planlanmaktadır.

KAYNAKLAR

1. Harden RM. Ten questions to ask when planning a course or curriculum. *Med Educ* 1986;20:356-365.
2. Harden RM, Davis MH, Crosby JR. The new Dundee medical curriculum: a whole that is greater than the sum of the parts. *Med Educ* 1997;31:264-271.
3. Harden RM, Crosby J, Davis MH, Howie PW, Struthers AD. Task-based learning: The answer to integration and problem-based learning in the clinical years. *Med Educ* 2000; 34:391-397.
4. World Conference on Medical Education. The Edinburgh Declaration. Edinburgh, August, 1988.

5. Barbero GM. Medical education in the light of the World Health Organization Health for All Strategy and the European Union. *Med Educ* 1995; 29:3-12.
6. Colles C. Developing Medical Education. *Postgrad Med J* 1993;69:57-63.
7. Evans CH. Faculty development in a changing academic environment. *Acad Med* 1995;70:14-20.
8. Goldman JA. Faculty development and human resources management in the academic medical setting. *Acad Med* 1982;57:860-865.
9. Henley CE, Magelssen D. Faculty development and organizational systems behavior. *Acad Med* 1990; 65:406-409.
10. Sachdeva AK. Faculty development and support needed to integrate the learning of prevention in the curricula of medical schools. *Acad Med* 2000;75:35-42.
11. Rubeck RF, Witzke DB. Faculty development: A field of dreams. *Acad Med* 1998;73:32-37.
12. Steinert Y. Faculty development in the new millennium key challenges and future directions. *Med Teach* 2000; 22:44-50.
13. Irby DM. Models of faculty development for problem-based learning. *Advances in Health Sciences Education* 1996;1:69-81.
14. Evans PA, Taylor DCM. Staff development of tutor skills for problem based learning. *Med Educ* 1996;30:365-366.
15. Branda LA, Sciarra AF. Faculty development for problem-based learning. *Annals of Community-Oriented Education* 1995; 8:195-208.
16. Schreurs MI, Roebertsen H, Bouhuijs PAJ. Leading the horse to the water: Teacher training for all teachers in a faculty of Health Sciences. ICED Conference, Austin, Texas, April 1998.
17. Wetzel MS. Developing the role of the tutor/facilitator. Harvard Medical School, Office of Educational Development, 1995;3:474-477.
18. Roebertsen H, Schreurs ML. Faculty development project in a Faculty of Health Sciences. State of the art after two years. Meeting of the Early-Sign's Higher Education and Teacher Education, Leiden, August 1998.
19. Holmes DB, Kaufman DM. Tutoring in problem based

- learning: a teacher development process. *Med Educ* 1994;28:275-283.
20. Nayer M. Faculty development for problem-based learning programs. *Teaching and Learning in Medicine* 1995;7:138-148.
 21. Wilkerson LA, Irby DM. Strategies for improving teaching practices: A comprehensive approach to faculty development. *Acad Med* 1998;73;4:387-396.
 22. Benor DE. Faculty development, teacher training and teacher accreditation in medical education: twenty years from now. *Med Teach* 2000;22;5:503-512.
 23. Mann KV, Kaufman DM. A response to the ACME-TRI Report: the Dalhousie problem-based learning curriculum. *Med Educ* 1995; 29:13-21.
 24. Hewson MG, Copeland HL. Outcomes assessment of a faculty development program in medicine and pediatrics. *Acad Med* 1999;74:68-71.
 25. Marks MB. Academic careers in medical education: Perceptions of the effects of a faculty development program. *Acad Med* 1999;74:72-74.
 26. Baroffio A, Kayser B, Vermeulen B, Jacquet J, Vu NV. Improvement of tutorial skills: An effect of workshops or experience. *Acad Med* 1999;74:75-77.
 27. Musal B, Sarioğlu S, Yemişçiğil A. A trainer's training program for clinical training skills from Dokuz Eylül Medical School. *Dokuz Eylül Üniversitesi Dergisi* 1999; 13;1:101-107.
 28. Musal B, Abacıoğlu H, Dicle O, Akalm E, Sarioğlu S, Esen A. Faculty development programme in Dokuz Eylül School of Medicine: In the process of curriculum change from traditional to problem-based learning, *Ege Journal of Education* (yayın aşamasında).